

Reactie op vragen uit bijeenkomst 6

Inleiding

Tijdens bijeenkomst 6 van het participatieproces op 28 april 2021 is door omwonenden een aantal vragen gesteld. Tijdens de bijeenkomst zelf hadden de initiatiefnemers van Wind voor Buren geen definitief antwoord op die vragen. Toegezegd is dat zij daar voorafgaand aan bijeenkomst 7 op 25 mei 2021 op terug zouden komen bij de omwonenden. Dat doen zij via dit document.

Vragen over nut en noodzaak windmolens, ook in internationaal perspectief

- *Vraag: heeft windenergie wel zin nu er een gebrek aan netcapaciteit is waardoor de stroom niet op het elektriciteitsnet kan komen?*

Er is op verschillende plekken in Nederland momenteel weinig of geen ruimte meer op het elektriciteitsnet. Dat is een probleem, maar er wordt hard aan gewerkt door landelijke netbeheerder TenneT en de regionale netbeheerders zoals Enexis.

Windmolens en zonneparken vragen ruimte en staan daarom vaak in gebieden waar niet veel andere bebouwing is. Van oudsher is het elektriciteitsnet in die gebieden 'dun': er staan weinig gebouwen, er is daardoor weinig vraag naar elektriciteit en dus hoeven er minder en dunnere kabels naar die gebieden. Maar dat relatief geringe aantal en de dunnere kabels zijn niet voldoende om de elektriciteit van wind- en zonneparken juist uit die gebieden te transporteren. Daardoor is er nu de situatie dat in sommige delen van het land wind- en zonneparken niet kunnen worden aangesloten op het net. Netbeheerders werken aan uitbreiding van het net, ook met tijdelijke oplossingen. Meer hierover staat ook in dit nieuwsbericht van TenneT van 7 april 2021:

<https://www.tennet.eu/nl/nieuws/nieuws/transitie-naar-duurzaam-wordt-zichtbaar-in-elektriciteitsmix/>

Voor de bestaande wind- en zonneparken geldt dat de voor hen benodigde capaciteit op het elektriciteitsnet is gereserveerd. Daar heeft deze problematiek geen invloed op. Dit speelt alleen bij nieuwe projecten die nog moeten worden gebouwd en voorafgaand daaraan die capaciteit – hun plek op het elektriciteitsnet – willen reserveren. Dat kan nu soms niet, of pas over enkele jaren. Maar aan dat probleem wordt dus gewerkt. Zie ook dit bericht bij BNR hierover: <https://www.bnr.nl/nieuws/duurzaamheid/10435302/tennet-schroeft-investeringen-in-energienet-fors-op>

- *Vraag: ondanks de toename van windmolens neemt het gebruik van fossiele brandstoffen niet af. Hoe kan dat?*

We verwijzen nogmaals naar het bericht van 7 april 2021 van TenneT, waaruit blijkt dat wind- en zonne-energie een steeds groter aandeel hebben in de elektriciteitsproductie, met een afname van fossiele brandstoffen (met name steenkool) daar tegenover:

<https://www.tennet.eu/nl/nieuws/nieuws/transitie-naar-duurzaam-wordt-zichtbaar-in-elektriciteitsmix/>

Dat blijkt ook uit deze twee berichten van het CBS:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/10/uitstoot-broeikasgassen-8-procent-lager-in-2020>

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/08/productie-groene-stroom-met-40-procent-gestegen>

De toevoeging van meer windmolens en zonnepanelen zorgt ervoor dat er steeds minder fossiele brandstoffen nodig zijn om elektriciteit op te wekken. Maar we zitten nog wel in een

transitiefase: er wordt zowel duurzaam als fossiel opgewekte elektriciteit gebruikt, omdat er nog niet genoeg duurzame elektriciteit wordt opgewekt om daar altijd gebruik van te maken. Dat is vanwege de omvang van de opgave niet van de een op andere dag opgelost. Verder worden fossiele brandstoffen niet alleen gebruikt om elektriciteit op te wekken, maar ook voor het verwarmen van gebouwen, in de industrie en het vervoer. Ook hier moeten alternatieven voor komen. Voor een deel kan dat duurzame elektriciteit zijn, uit bijvoorbeeld windmolens. Denk aan het elektrisch verwarmen van huizen en elektrische auto's. Maar dat vraagt bijvoorbeeld eerst beter geïsoleerde huizen, de omschakeling naar elektrische auto's en meer laadpalen voor die auto's. Daar draagt bijvoorbeeld windenergie dus pas later aan bij, als eerst die andere aanpassingen worden doorgevoerd.

- *Vraag: wij moeten van het aardgas af, maar in Duitsland worden woningen juist aangesloten op het aardgas. Hebben windmolens bij ons dan wel nut?*

Zoals bij de vorige vraag al genoemd, heeft het plaatsen van windmolens en het aardgasvrij maken van woningen niet direct iets met elkaar te maken. Windmolens dragen in eerste instantie vooral bij aan een duurzame elektriciteitsvoorziening. Aardgas wordt nu als bron voor verwarming van huizen veel gebruikt en daar moet een duurzaam alternatief voor komen. Dat kan ook elektriciteit uit windmolens zijn via bijvoorbeeld een warmtepomp, mits woningen dan in elk geval redelijk zijn geïsoleerd.

In Duitsland worden veel woningen nog verwarmd met olieketels. Door die te vervangen met verwarming op aardgas, scheelt dat per woning veel uitstoot van CO₂, omdat aardgas veel schoner is dan olie. Maar ook die Duitse woningen moeten uiteindelijk van het aardgas af. Nederland verwarmt al decennia woningen voornamelijk op aardgas en is daarom al een stap verder, en werkt nu aan een volledig duurzame verwarming van woningen en andere gebouwen. Duurzame elektriciteit uit windmolens die via het elektriciteitsnet in de woningen komt, kan daarin een rol gaan spelen als duurzame energiebron voor bijvoorbeeld een warmtepomp. Maar dat begint bij de woningen zelf, dat deze bijvoorbeeld eerst beter worden geïsoleerd. En bij sommige woningen is niet een warmtepomp het beste alternatief, maar bijvoorbeeld een warmtenet.

Deze twee nieuwsberichten gaan nog in op de vraag waarom in Duitsland woningen juist worden aangesloten op aardgas:

<https://nos.nl/artikel/2298543-de-aardgas-paradox-waarom-nederland-ervan-af-wil-en-duitsland-juist-overstapt>

<https://www.borneboeit.nl/87217/nieuws/energietransitie-aan-beide-zijden-van-de-grens>

- *Vraag: waarom hebben we windmolens nodig? Zeker als deze worden ingezet voor datacenters. Heeft dit nog wel iets te maken met de lokale energiebehoefte?*

Het bericht dat Windpark Wieringermeer stroom levert aan een datacenter van Microsoft, is een eigen leven gaan leiden en wordt vaak uit de context gehaald. Het is niet zo dat alle elektriciteit van alle windmolens inmiddels naar datacenters gaat. Meer daarover staat onder andere in dit stuk van de branchevereniging van Nederlandse windmolenexploitanten (NWEA): <https://www.nwea.nl/windmolens-en-datacenters/>

Vrijwel alle windmolens in Nederland worden aangesloten op het landelijke elektriciteitsnet. Er zijn daarop hooguit uitzonderingen mogelijk als bijvoorbeeld een fabriek continu elektriciteit nodig heeft en dat de windmolen daar rechtstreeks op wordt aangesloten ('achter de meter', net als zonnepanelen op daken van woningen), maar dat komt zelden voor. Door die aansluiting op het elektriciteitsnet (zie ook de eerste vraag, het net stroomt vol met duurzame elektriciteit) verduurzaamt de elektriciteitsvoorziening in Nederland. Er

wordt in Nederland zoveel elektriciteit gebruikt dat in alle regio's en in alle gemeenten duurzame elektriciteit moet worden opgewekt met windmolens en/of zonnepanelen (op dak en op land), en met windmolens op zee. Al die afzonderlijke wind- en zonneparken dragen hun steentje bij aan het verduurzamen van het landelijke elektriciteitsnetwerk. Nederland kende tot voor kort een elektriciteitsvoorziening met enkele kolen- en gascentrales die heel Nederland van elektriciteit voorzagen: een centraal systeem. Dat wordt een decentraal systeem: wind- en zonne-energie worden op veel plekken in het land opgewekt, omdat het niet anders kan om genoeg op te wekken. Al deze afzonderlijke wind- en zonneparken tellen zo op tot een duurzame elektriciteitsvoorziening.

Er gaan uiteraard geen kabels vanuit de windmolen of het zonnepark rechtstreeks naar een woning in de omgeving, zo lokaal kan het niet. Maar de elektriciteit gaat wel op het netwerk waar óók de woningen in de omgeving op zijn aangesloten. De koppeling tussen een windmolen en bijvoorbeeld woningen in de omgeving kan wel worden gemaakt via de Garanties van Oorsprong (GvO). Dat kan als bijvoorbeeld een omwonende klant wordt van een energieleverancier die GvO's van de door de windmolen opgewekte elektriciteit koppelt aan die omwonende/klant.

- *Vraag: waarom is er geen samenhang tussen lokale initiatieven voor windmolens zoals Wind voor Buren?*

Zoals in de voorgaande vragen ook genoemd, gaat Nederland over naar een decentrale elektriciteitsvoorziening. Een initiatief als Wind voor Buren is daar onderdeel van. Het lijkt alsof verschillende projecten geen samenhang hebben en tot op zekere hoogte is dat ook zo: elk initiatief staat in principe op zich. Maar op het niveau van de Regionale Energiestrategie (RES, zie: <https://www.iedereendoetwat.nl/wat-nederland-doet/res>) wordt wel geprobeerd om afstemming te vinden. Gemeenten en provincies werken daarvoor samen in de RES.

Vraag over geluidssimulatie of een opname van windmolengeluid

- *Vraag: waarom kan er geen simulatie of opname van het geluid van een windmolen worden gedeeld?*

We hebben deze vraag voorgelegd aan de geluidsexpert die ook het geluidsonderzoek heeft uitgevoerd en toegelicht in bijeenkomst 3. Zijn reactie is als volgt (blauwe tekst):

De eigen waarneming van windturbinegeluid preferereert wat mij betreft boven een opname vanwege de volgende redenen:

- Perceptie van geluid (de wijze waarop geluid wordt waargenomen) is sterk afhankelijk van het geluidsniveau. Als het volume waarop het wordt afgespeeld lager is dan waarop het is opgenomen, klinkt het al snel alsof er geen laagfrequent geluid aanwezig is. Als het te luid wordt afgespeeld, komt het geluid over als brommend. Het is erg lastig om het geluid op precies hetzelfde volume af te spelen als waarop het is opgenomen.

- Geluid neem je waar met twee oren (binauraal). Opnames zijn typisch met één microfoon (monoraal). Met twee oren ben je in staat om de richting van het geluid te bepalen. Zo kan je het geluid van windturbines beter in perspectief van ander omgevingsgeluid plaatsen.

- Vooral bij hogere windsnelheden is er sprake van laagfrequent windgeruis in de microfoon. Opnames kunnen hierdoor een vertekend beeld geven.

- Bij een bezoek aan een windpark kun je in gesprek komen met mensen die op vergelijkbare afstand wonen en vragen naar hun ervaring. Misschien mag je ook even binnen luisteren.

- Het NLR beschikt over een geavanceerd systeem dat de eerste twee punten zo veel mogelijk neutraliseert. Mijn eigen ervaring met dat systeem is dat het geluid toch anders klonk dat bij een windpark in de buitenlucht. Wellicht luister ik op een andere manier naar het geluid dan iemand die er niet dagelijks mee te maken heeft. Ik zou mijn persoonlijk bevindingen daarom ook niet als absolute waarheid willen bestempelen.

- Ik wil nog wel een belangrijk voordeel noemen van het terugluisteren van opnames. Je mag aannemen dat de opnames zijn gedaan bij representatieve omstandigheden. Dat wil zeggen: veel wind op grote hoogte en weinig wind op lage hoogte. In die situatie is de geluidsemisatie van de windturbines maximaal en maskering door windgeruis minimaal. Als bewoners zelf 'live' gaan luisteren, lopen ze het risico dat ze op een moment gaan dat er te weinig wind is.

Vragen over obstakelverlichting

- *Vraag: is de felheid van de lampen op windmolens vergelijkbaar met de lampen op de zendmast van RTV Oost in Hengelo?*

We hebben geprobeerd hier definitief uitsluitsel over te krijgen, maar dat is tot op heden niet gelukt. Deze vraag staat uit bij ILT, de instantie die over deze obstakelverlichting gaat, maar ILT heeft nog niet gereageerd op deze vraag. Als deze informatie nog komt, sturen we deze na.

- *Vraag: komen er twee of vier lampen aan de zijkant van de mast van de windmolens?*

De regelgeving schrijft voor dat de windmolens vanuit alle vliegrichtingen waarneembaar moeten zijn en voegt eraan toe dat er 'minimaal twee lampen' aan de zijkant van de mast moeten worden bevestigd. Dat staat ook aangegeven op de afbeelding uit het Informatieblad zoals opgenomen in de presentatie en het document dat is opgesteld ten behoeve van bijeenkomst 5 op 28 april 2021. We zetten ons als initiatiefnemers van Wind voor Buren ervoor in dat we zo min mogelijk lampen kunnen toepassen, dus we zetten in op twee lampen aan de zijkanten van de mast (bij een tiphoogte van 210 meter of meer dus twee lampen op 1/3 hoogte van de mast en twee lampen op 2/3 hoogte van de mast). Het definitieve obstakelverlichtingsplan moet ter goedkeuring worden voorgelegd aan ILT. Als ILT vindt dat met twee lampen aan weerszijden van de mast de windmolens niet voldoende waarneembaar zijn vanuit alle vliegrichtingen, kan dit ertoe leiden dat er meer dan twee lampen aan weerszijden moeten worden bevestigd.

Vraag over planschade

- *Vraag: hoe vaak tekent bijvoorbeeld Pure Energie bij haar projecten bezwaar en beroep aan tegen planschadetoekenningen?*

Zoals aangegeven in bijeenkomst 6 is het heel lastig om hier een getal of percentage voor te noemen. Pure Energie houdt daar geen statistieken of overzichten van bij en kan daar dus geen hard getal of percentage voor geven. Gevoelsmatig is de indruk dat in de afgelopen jaren ongeveer in de helft van de gevallen bezwaar is aangetekend; overigens betekent bezwaar aantekenen niet altijd dat het bezwaar van Pure Energie ook wordt toegekend. Of Pure Energie bezwaar maakt tegen een planschadetoekenning, hangt volledig af van de argumentatie voor de toekenning. Als deze argumentatie navolgbaar is en aansluit op bijvoorbeeld eerdere uitspraken van de Raad van State over planschade, is er geen

aanleiding om bezwaar aan te tekenen. Maar als er wel wordt afgeweken van gebruikelijke beginselen, regelgeving of jurisprudentie, is dat reden om bezwaar te maken. We maken geen bezwaar om het bezwaar te maken, maar alleen als we het ergens niet mee eens zijn. Pure Energie tekent in dergelijke gevallen bezwaar aan, omdat er in planschadetoekenningen vaak wordt verwezen naar andere uitspraken over toekenningen. Als daar geen herkenbare lijn meer in zit, wordt het voor zowel de aanvrager (bijvoorbeeld een woningeigenaar), bevoegd gezag (gemeente) als initiatiefnemers steeds onduidelijker wanneer er wel en niet planschade wordt toegekend en voor welk percentage. Overigens: als het bezwaar tegen een planschadeverzoek wordt afgewezen met een motivatie die wij kunnen volgen, is het reëel dat er bij volgende planschadetoekenningen bij dat betreffende project geen bezwaar meer wordt gemaakt – mits in die verzoeken dezelfde lijn wordt gevolgd als het eerdere verzoek. Verder moeten initiatiefnemers voor windenergie hun elektriciteit zo efficiënt mogelijk produceren, tegen een zo laag mogelijke kostprijs. Dat wordt via de SDE++ nadrukkelijk gestimuleerd door de Rijksoverheid (zie ook het hoofddocument met informatie gedeeld in bijeenkomst 2 over de subsidie). Onderdeel daarvan is dat de rechtmatige planschade wordt vergoed, maar dat dus ook moet worden bewaakt dat de planschaderekening voor initiatiefnemers niet op basis van inconsequente of onjuiste adviezen en besluitvorming onnodig omhoog loopt.

Belangrijk is daarnaast dat planschade niet de enige vorm is waarop omwonenden een financiële bijdrage kunnen krijgen. Zo is er de mogelijkheid om mee te investeren in een windmolen, via coöperatie Buren Energie (zoals toegelicht op bijeenkomst 5). Verder komt er een omgevingsfonds dat positieve effecten kan hebben in de omgeving of negatieve effecten kan beperken (denk aan het voorstel om via het omgevingsfonds beplanting toe te voegen die het zicht op de windmolens vermindert of wegneemt).